

Den dybe tavshed...

Axel Madsen

John Wayne syntes, at der burde laves en film om Vietnam, det samme gjorde Samuel Fuller, men så heller ikke andre – ikke engang the New Left.

Vietnam-krigen vises ikke på noget biograflærred i Amerika.

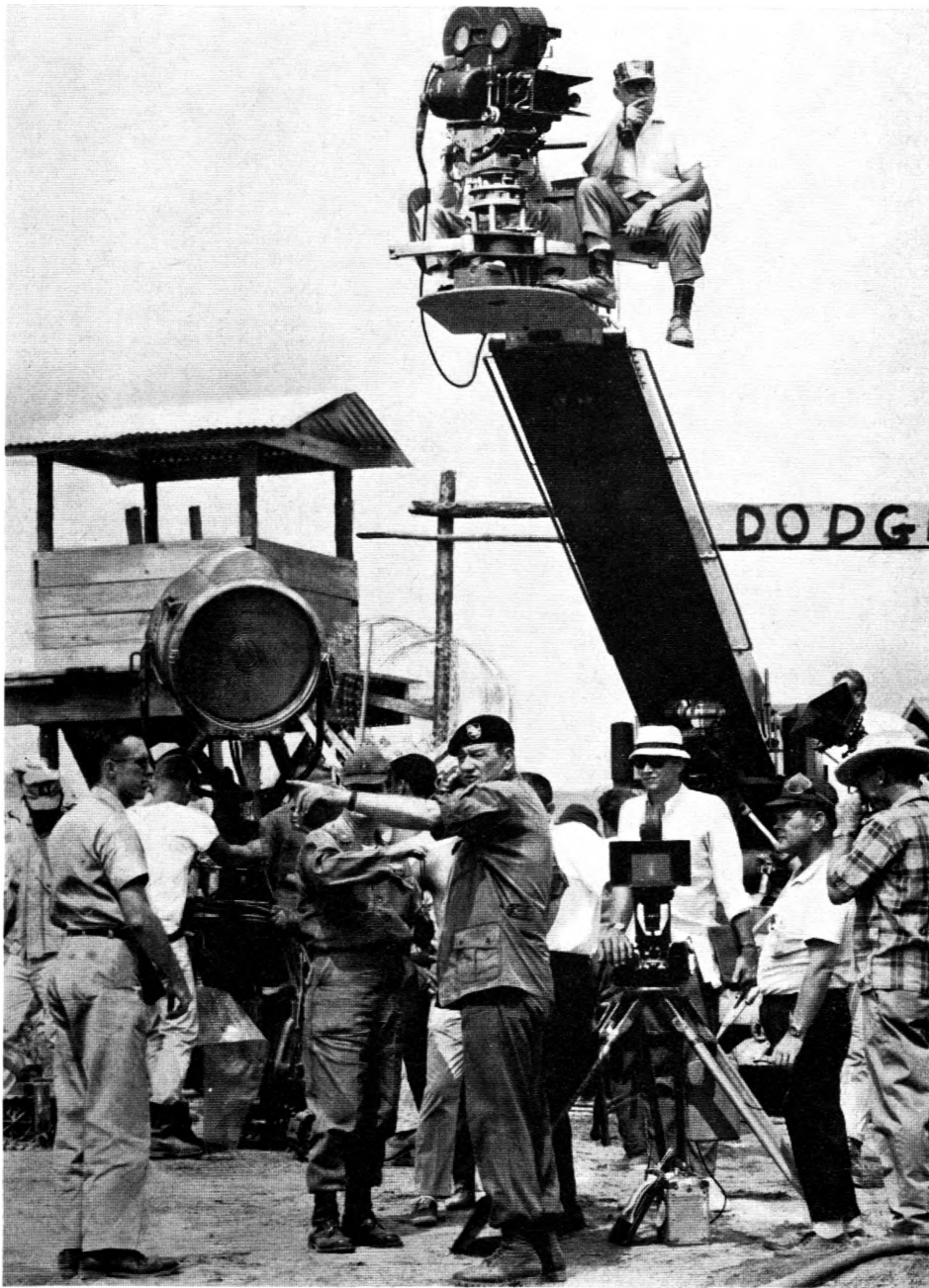
Som en genspejling af det amerikanske folks indre frustrering over den konflikt, som ingen har bedt om, holder amerikansk film sig udenfor. I modsætning til andre kunstarter har den syvende forholdt sig tavs angående krigen. Og dog har vold og krig raset hen over amerikanske biograflærred, lige siden en skuespiller i Edwin S. Porters gigantiske tospolers film »The Great Train Robbery« løftede sin revolver og skød lige mod publikum i et eneste eksplosionsagtigt nærbillede. Ved første verdenskrigs udbrud sluttede den nyfødte filmindustri op omkring flaget. I 1914 var filmindustrien lige så politisk naiv, som den var teknisk primitiv; men snart fulgte den krigen i alle faser fra pacifisme og amerikansk neutralitet til krigsførelse og desillusion. Da Hitler marcherede ind i Polen, sluttede Hollywood med brask og bram op bag de allierede, begyndende med »Mrs. Miniver« og sluttende med »Thirty Seconds Over Tokyo«. Fra »The Best Years of Our Lives« til og med »From Here to Eternity« blev der stillet dybtgående spørgsmål om sandhed og konsekvens. Korea-krigen bragte de gængse »Hell Squad« og »War Hero«, men også »A Place in the Sun«. Spørgsmålet om menneskenes umenneskelighed over for hinanden fortsætter fra »The Manchurian Candidate« til og med den endnu ikke frigivne »The Sergeant«.

Kun Vietnam har fremkaldt tavshed. Både Hollywood og den ellers meget talende »underground« har rettet deres kameraer mod andre emner, og hverken en »Objective Burma« fuld af jungleheroisme eller en rismarkfyldt »Air Force«, ja, selv ikke en »The Great Escape« er blevet lavet, eller er der planer om at lave.

Den eneste film om Vietnam-krigen, der er blevet lavet, er John Waynes »The Green Berets«, der bliver frigivet af Warner Bros-Seven Arts nu i sommer. »The Green Berets«, der er produceret og medinstrueret af Wayne, som også spiller helterollen som

Oberst Wayne i aktion under optagelserne til »The Green Berets«, øverst med David Janssen i baggrunden.

oberst, blev optaget i Fort Brenning, Georgia, hos det amerikanske marinekorps med fuldt samarbejde af USA's forsvarsministerium. Selv om filmen forsvaret det amerikanske engagement i Sydøstasien, så understøtter den ikke fuldstændigt den nuværende Washington-stilling. Wayne, Jim Hutton, David Janssen, Aldo Ray og resten af skuespillerne fremstiller et drama, der fandt sted omkring 1963, da US-styrkernes rolle var ekspeditionsagtig.

»The Green Berets«, der er baseret på Robin Moores bog (udgivet i 1965), blev indspillet 150 miles syd for Atalanta på savannen omkring det vidtstrakte Fort Brenning, der er træningsbase for anti-guerrillakrigsførelse. Hæren stillede to tekniske rådgivere til rådighed, hvoraf den ene var en green beret-veteran i Vietnam. Filmarkitekt Walter Simonds og hans Hollywood-teknikere opbyggede en fuldstændig, vietnamesisk »A«-lejr, som efter de afsluttende optagelser blev overladt hæren til træningsformål.

»Vi improviserede en masse,« udtalte Janssen (TV's »Flygtningen«), der spiller en krigskorrespondent. »Det er vanskeligt for forfatteren at kende denne krigsdialog. Vi havde folk fra de rigtige »green berets« rundt om os for at gøre det virkelighedstro.« »Jeg har været i Vietnam, og jeg har talt med mændene derovre,« udtalte den republikanske Wayne, der blev 60 år i oktober. »Der er ikke et gran af tvivl i mit sind om, at det er rigtigt, hvad vi gør. På sin vis kunne historien handle om en hvilken som helst krig; nu handler den om denne krig, men den handler også om en særlig slags soldat.«

Denne særlige slags soldat er den mest hadede af sin art i verdens uudviklede, oprørske dele. Dette elitekorps er specialiseret i undergravende krigsførelse. Green berets var de første amerikanske tropper i Vietnam, og i øjeblikket træner de regeringstropper i Guatemala, Peru og et halvt dusin andre latinamerikanske stater. De bolivianske militstropper, der fangede og henrettede »Che« Guevara den 9. oktober sidste år, var blevet trænet af green berets.

I begyndelsen af denne John Wayne produktion til 8 millioner dollars instruerede Wayne i samarbejde med TV-instruktøren, Ray Kellogg (Wayne har tidligere instrueret »The Alamo«), men efter to ugers optagelser holdt han op, og en uge efter trådte Waynes gamle ven, Mervyn LeRoy, i stedet som medinstruktør. Kellogg insisterer imidlertid på, at hans navn skal med i de endelige fortekster.

Hvis filmen »The Green Berets« repræsenterer krigsindsatsen, hvad den selv mener, den gør, så er det ikke lykkedes fredsstyrkerne at overføre deres følelser til film. Et antikrigsprojekt gik studierne rundt sidste år – nemlig Stirling Silliphants »Groundswell«, der handlede om, at Vietcongs officerer infiltrerede Pentagon, forklædt som japanske studenter. I manuskriptet (af forfatteren til »The Slender Threat« og »In the Heat of the Night«) når et dusin vietcongs faktisk ind i forsvarsministeriets inderste. Uden nødvendigvis at være det bedste af Mack Sennetts værdigt, har manuskriptet en helt uvandt slutning, hvor vietcong'erne farer vild i labyrinten af korridorer, indtil en forbindtlig officer fører dem til selve krigsværelset.

Rent filmisk bliver Samuel Fullers »The Rifle« mere interessant, hvis han ellers kan klare den i land. Filmen bliver snarere »fullersk«, dvs. fantasifuld, voldsom og skør, end den bliver »høge-« eller »dueagtig«.

I lighed med Fullers andre film er »The Rifle« skrevet af ham selv, og han hævder, at den kan optages uden noget samarbejde med Pentagon. Stedet er simpelt hen en jungle. Der er ingen indendørs optagelser, og personerne består af en GI oberst, hans få mænd og en 14-årig vietcong. Blandt dem er også en fransk Machiavelli-type og en skør fransk nonne samt Mao Tse Tung og Ho Chi Minh i dokumentariske indklip. Vietcong-drengen har myrdet siden sit elvte år og altid sovet godt om natten – indtil filmen begynder. Ligesom GI obersten har drengen mareridt om natten, og Fuller siger grinende, at også mareridtene kæmper mod hinanden i filmen.

»Obersten drømmer blandt andet, at han bliver beskyldt for krigsforbrydelser af Nürnberg-tribunalet. Hans dommere er skeletter, som på et vist tidspunkt begynder at kaste ben på ham,« fortæller Fuller. »Jeg har også en neger med, der brænder sessionskort, og som er blevet indblandet i det hele, fordi han søgte efter et bedre sted at bo, samt en »blodtyv«, dvs. en såret soldat, der tager transfusionsnålene ud af de af kammeraterne, som er for hårdt sårede til at protestere, hvorefter han stikker dem i sin egen arm og således overlever som den eneste.«

Fuller siger, at han ikke behøver helikoptere (»The Green Berets« har et billede af ikke mindre end 90), panservogne eller andet moderne krigsmateriel, fordi »The Rifle« er en lille intim historie om krig og ødelæggelse. Hvornår filmatiseringen vil blive påbegyndt, afhænger af skuespillerne. Hvis en stor stjerne får rollen (Fuller tænker på en William Holden type til obersten), kommer filmen op på 3 millioner dollars, ellers kan det gøres for 800.000 dollars.

En film af Fullers dimensioner eller i det hele taget enhver film med antimilitaristiske overtoner må laves uden samarbejde med den amerikanske hær, fordi forsvarsministeriet vil nægte at udlåne mænd eller materiel til enhver udtalt pacifistisk film. »Newsweek« og andre tidsskrifter har understreget, at der er blevet lagt pres på amerikanske korrespondenter i Saigon for at sende optimistiske artikler hjem, og efter som den præsidentielle valgkampagne går ind i sin mest intense fase i midten af 1968, vil regeringens ønsker om at vise, at krigen er så godt som vundet, udelukke samarbejde med alle regeringsfjendtlige film.

En sådan antikrigsfilm, som på forhånd synes at være dømt, er »The News Legion«, en filmatisering af en forhenværende green berets' bog. Romanen, der er skrevet af Donald Duncan, som nu er »militær« redaktør på »Ramparts«, er en professionel soldats fortælling om 18 måneder i Vietnam – en følelsesbetonet udtalelse mod krig. Hvis bogen nøje skulle overføres til film, ville det kræve både helikoptere og andet krigsmateriel.

I modsætning til film om krigen, er bøger om Vietnam talrige. Alene i 1967 udgav mere end 50 forfattere skildringer, romaner, biografier og kritiske afhandlinger af forskellige slags om dette emne.

Under anden verdenskrig og Korea-konflikten måtte amerikanerne stort set forestille sig krigsscenerne efter radiojournalisternes ofte melodramatiske rapporter. Vietnam er imidlertid en fjernsynskrig, hvor Dak To og An Hoa hver aften kommer ind i stuen i virkelighedstro farver. TV's krigsreportage »Morterer ved Martini-tid« fik Time Magazine til at se latterlig ud) er blevet dragtig og realistisk. For to år siden gav en CBS-film, der viste amerikanske soldater, som satte ild til en vietnamesisk landsby med deres lightere, anledning til stor opstandelse, der kom til udtryk på alverdens avisforsider. I slutningen af 1967, da fjernsynet viste den langt mere chokerende scene med vietcongs, hvis ører, ifølge journalisten, var blevet afskåret af souvenir-jagende marinesoldater, kom der dårligt nok nogen reaktion fra seerne.

Måske fra det faktum, at alt vises på det lille lærred, gjort, at det psykologiske »behov« for krigsfilm fra Vietnam er blevet tilfredsstillet. I årevis har Amerikas TV-skærme knitret af våbenild og sværmet med helikoptere og hylende jetjagere. Der har været vist billeder af uheldige vietnamesiske kvinder, der knugede deres børn ind til sig, strålende glimt af napalm-bomber og nyudnævnte marinesekondløjtnanter, der med spyttende maskingevær trængte ind i en vietconghule. Da TV-tilrettelæggerne er varsomme med, hvor meget seerne kan tage, har de klippet det mest bloddryppende ud og efterhånden slået sig til tåls med et standardmanuskript: Ødelæggelse og død, rædsel og heltepositur i en brutal kamp mod en usynlig fjende af ukendt karakter.

Den vanskelighed, som hæren har ved at få skuespillere til Vietnam-turneer, viser, at konflikten ikke er populær i Hollywood.

Charlton Heston og Marlon Brando, der er to af de mest åbenlyse venstrefolk, har imidlertid forholdt sig tavse, mens George C. Scott har udgivet en kritiserende Vietnam-dagbog. John Cassavetes har i fjernsynet givet udtryk for sin modsand mod krigen, og Robert Vaughn har talt ved antimilitaristiske møder. Men selv om de anderledes tænkende er forsigtige med at udtale sig, bør man ikke derfor tro, at den nationalistiske gruppe er populær. Underholdningsturneerne til tropperne i Vietnam er kun modstræbende blevet bakket op, og det er ustandselig de samme kunstnere, der flyver til Saigon.

I mellemtiden har man set en del til den anden parts syn på sagen. Filmfestivalen i New York i 1967 viste en propagandafilm fra Hanoi, og NBC har udsendt ca. 30 minutters interviews med amerikanske krigsfanger i Hanoi, optaget af østtyske filmfolk.

Men i Amerika er det kun John Wayne og Samuel Fuller, der har syntes, at der burde laves en film om Vietnam. Ingen andre. I dette århundrede, der er så fyldt med rædsler, koncentrationslejre og massedød, har »camera obscura« været ude og indregistrere det hele – lige fra Marnes skyttegrave til Da Nang og Suez. Senere har filmen så »gennemtygget« begivenhederne og fremstillet billige melodrammer, men også ting som »La Grande Illusion« og »Dr. Strangelove«. TV har overtaget førstehåndsreporterens, men ikke digterens rolle. Efter »The Green Berets«, hvad så . . . ?

Oversat af Mette Knudsen